

Põllumajandusministri määruse „põllumajandusministri 16. mai 2007. a määruse nr 74 „Ohtliku taimekahjustajaga saastunud, saastumisohus või saastumiskahtlasel taimel, taimsel saadusel või muul objektil leiduva ohtliku taimekahjustaja liigile kohased tõrjeabinõud” muutmise” eelnõu seletuskiri

I. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse taimekaitseseaduse § 9 lõike 4 alusel.

Määrusega muudetakse põllumajandusministri 16. mai 2007. a määrust nr 74 „Ohtliku taimekahjustajaga saastunud, saastumisohus või saastumiskahtlasel taimel, taimsel saadusel või muul objektil leiduva ohtliku taimekahjustaja liigile kohased tõrjeabinõud”.

Eelnõu eesmärk on määratleda selgemalt ohtliku taimekahjustaja viljapuu-bakterpõletiku¹ (*Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al.) tõrjeabinõud.

Tõrjeabinõude tõhusa rakendamise korral ohtlik taimekahjustaja hävitatakse, hoitakse ära tema levik ja kohastumine Eestis ning taimekahjustaja põhjustatud kahjust põllumajandusettevõtluks tulenev majanduslik kahju. Samuti võimaldab viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõude efektiivne rakendamine säilitada Eesti kaitstava piirkonna² staatuse.

Viljapuu-bakterpõletik tuvastati Eestis esimest korda 2012. aastal. Viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõude rakendamise käigus hävitati 37 013 istikut ja 2741 viljapuud. 2013. aastal riik eraldas ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude rakendamise toetuseks 663 439 eurot.

Eelmise aasta praktika näitas, et ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõud peavad olema tõhusad, kuid eesmärgi paremaks täitmiseks paindlikud. Samuti ei ole otstarbekas rakendada ühesuguseid viljapuu-bakterpõletiku tõrjemeetmeid puukoolis, kus ohtliku taimekahjustaja paljundusmaterjaliga levimise risk on suur, ning puuviljade tootmisaias, kus kahjustaja levimise tõenäosus on väiksem. Samas ei ole määruse sätetega võimalik loetleda eraldi kõikidele erinevatele taimede kasvukohtadele sobivaid tõrjemeetmeid. Lähtuvalt taimekaitseseadusest on võimalik eristada saastunud ja saastumiskahtlaseid taimi ning kehtestada neile erinevad tõrjeabinõud, arvestades nii taimekahjustaja bioloogiat, leviku viisi ja võimalusi kui ka taimede kasvatamise eesmärki.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Põllumajandusministeeriumi taimetervise osakonna taimekaitse büroo peaspetsialist Olga Lavrentjeva (625 6535,

¹ Viljapuu-bakterpõletik on roosõieliste puude ja põõsaste bakterhaigus, mida põhjustab bakter *Erwinia amylovora*. Viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimed on astelpihlakas (*Mespilus*), tuhkpuu (*Cotoneaster*), Davidi fotiinia (*Photinia davidiana*), tuliastel (*Pyracantha*), ebaküdoonia (*Chaenomeles*), toompihlakas (*Amelanchier*), küdoonia (*Cydonia*), viirpuu (*Crataegus*), pihlakas (*Sorbus*), jaapani villpööris (*Eriobotrya*), pirnipuu (*Pyrus*), õunapuu (*Malus*).

² Kaitstav piirkond on selline piirkond, kus ohtlik taimekahjustaja ei ole kohastunud ega esine, kuid kus on oht ohtliku taimekahjustaja levimiseks soodsate ökoloogiliste tingimuste või teatud põllukultuuride kasvatamise tõttu. Eesti on viljapuu-bakterpõletiku suhtes kaitstav piirkond alates 15. maist 2005.

olga.lavrentjeva@agri.ee). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Raili Sillart (625 6229, raili.sillart@agri.ee) ning keeleliselt toimetab eelnõu sama osakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

II. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu punktiga 1 täiendatakse määruse § 12 lõikega 1¹, millega kehtestatakse erand tõrjeabinõude rakendamisel viljapuu-bakterpõletiku suhtes (*Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al.) saastumiskahtluse esinemise korral. Muudatuste eesmärgiks on kehtestada erinevad võimalused tõrjeabinõude rakendamisel viljapuu-bakterpõletiku suhtes saastumiskahtluse esinemise korral, võimaldades kas rakendada tõrjeabinõuna hävitamist või määratleda tõrjeabinõude rakendamise ulatuse muul viisil (näiteks järelevalve alla jätmine kuni järelevalvetulemuste selgumiseni või kuni tõrjeabinõu rakendamise kohustuste lõppemiseni jne).

Muudatus on tingitud asjaolust, et saastunud ja saastumiskahtlased taimed on oma olemuselt taimetervisele erineva riskiga ning seetõttu võib nende suhtes rakendada ka erinevaid tõrjemeetmeid. Viljapuu-bakterpõletikuga saastunuks loetakse taim, mille on tunnistanud saastunuks järelevalveasutus laboratoorsete analüüside alusel. Saastumiskahtlaseks loetakse see taim, mille puhul ei ole laboratoorsete analüüside abil kindlaks tehtud viljapuu-bakterpõletiku esinemist, kuid mis on kasvanud saastunud taime kõrval või millel esinevad visuaalsete vaatlusandmete või muude andmete põhjal viljapuu-bakterpõletiku sümptomid.

Saastunud taimede puhul jäävad kehtima määruse § 12 lõikes 1 sätestatud tõrjeabinõud (hävitamine ja punktides 2–4 nimetatud tõrjeabinõud). Eelnõu kohaselt võib saastumiskahtluse esinemise korral tõrjeabinõuete rakendamise ulatuse määramisel lähtuda taimede kasvukohast ja taimede kasutamise eesmärgist, mis on olulised tegurid ohtliku taimekahjustaja leviku riski hindamisel. Viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimed on Eestis laialt levinud, neid kasvatatakse ja kasutatakse erinevatel eesmärkidel, näiteks puukoolides; emapuude istandustes, mida omakorda kasutatakse seemnete ja paljundusmaterjali saamiseks; pookealuste istandustes; genofondis, kus kogutakse peremeestaimede pookealuste geneetilist ressursi; puuviljade era- ja kommertstootmisaeades; eraaeades; linnahaljastuses; aretus- ja teadustöös jne. Ohtliku taimekahjustaja leviku riski kohaselt on paljundusmaterjali tootjad (puukoolid, emapuude istandused, pookealuste istandused) suurema taimetervise riskiga. Suurem taimetervise risk on tingitud asjaolust, et viljapuu-bakterpõletik levib paljundusmaterjaliga, mis on laia kasutusvõimalusega: puukoolide istikud viiakse turule või rajatakse nendest uued puukoolid, emapuudest saadud materjali kasutatakse edasi kasvatamiseks ja paljundamiseks, pookealuseid kasutatakse aretustöodes ja edasikasvatamiseks. Lähtudes eeltoodust peab nii saastunud kui ka saastumiskahtlaste taimede puhul rakendama saastumise tuvastamise korral tõhusaid tõrjemeetmeid, mis välistavad viljapuu-bakterpõletiku edasise leviku. Näiteks saab paljundusmaterjali saastumise tuvastamise korral tunnistada saastumiskahtlasteks taimedeks (mis tuleb järelevalveasutuse otsuse alusel hävitada):

- kõik selle partii taimed, millest on pärit saastunud taimed, kui tegu on konteinertaimedega;
- viljapuu-bakterpõletiku visuaalsete sümptomitega selle partii taimed, millest on pärit saastunud taimed;
- jne.

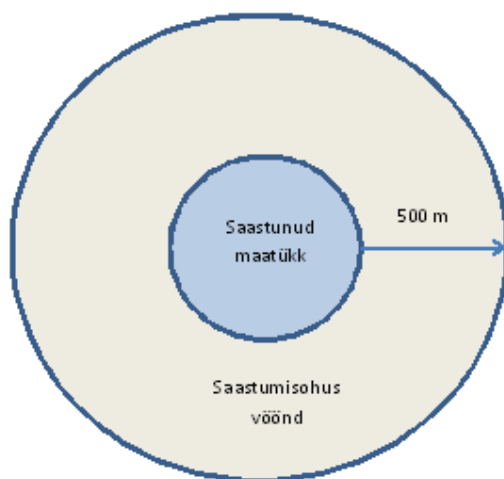
Samuti saab saastumise tuvastamise korral tunnistada saastumiskahtlasteks taimedeks (mille suhtes võib rakendada muid tõrjeabinõusid kui hävitamine):

- kõik peremeestaimed, mis on kasvanud saastunud taimede kõrval, kuid visuaalsel vaatlusel viljapuu-bakterpõletiku sümptomid puuduvad ning nendest ei ole võetud proovi. Näiteks võivad sellised taimed jääda järelevalve alla seni, kuni lõpeb tõrjeabinõude rakendamise periood ning laboratoorsete analüüside alusel tunnistatakse need taimed taimekahjustajast vabaks.

Puuviljade tootmisaiad, haljasalad ja pargid ei ole nii suure taimetervise riskiga kui paljundusmaterjali tootmisaiad. Samas, kuna tegu on ohtliku taimekahjustaja tõrjega ja selle kahjustaja leviku takistamisega, siis võib ka nendes kohtades viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõuna rakendada nii hävitamist kui ka teisi tõrjeabinõusid.

Lähtuvalt eeltoodust sätestatakse § 12 lõikes 1¹ erand tõrjeabinõu rakendamisele saastumiskahtluse esinemise korral.

Eelnõu punktiga 2 muudetakse määruse § 12 lõiget 2, mis sätestas saastunud maatükil ja seda ümbritsevas 500 meetri laiuses saastumisohus vööndis paljundusmaterjali tootmise keelu. Selguse huvides on esitatud saastunud maatüki ja seda ümbritseva 500 meetri laiuse saastumisohus vööndi skemaatiline kujundus (vt joonis 1). Samuti on seletuskirja teise peatüki lõpus esitatud seletuskirjas kasutatud terminite seletav tabel (vt tabel 1).

Joonis 1. Saastunud maatüki ja saastumisohus vööndi skeem

Eelnõu punktide 2 ja 4 kohaselt määrab saastunud maatüki suuruse järelevalveasutus. Taimekaitseasutuse kohaselt loetakse saastunud maatükiks maa-ala, kus on kasvanud saastunud taim. Samuti määratakse saastunud maatüki pindala lähtuvalt maatüki kasutamise eesmärgist ning kahjustaja leviku riskist. Näiteks võib kogu puukool, viljapuuaed, eraaed, park või haljasala, kus saastunuks tunnistatud taimed kasvasid, olla saastunud maatükk. See on ala, mis on loogiliselt piiritletud kas hoonestuse või hekiga, kus kahjustaja võib olla levinud inimtegevuse/liikumise tagajärjel, kus taimedele tehakse sarnasel viisil hooldustöid jne. Saastumisohus vöönd on piiritletud ala, mis ümbritseb saastunud maatükki ning mille raadius kehtestatakse olenevalt kahjustaja bioloogiast (viljapuu-bakterpõletiku puhul on saastumisohus vööndi laius 500 m). Saastumisohus vööndis kasvavad viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimed on saastumiskahtlased taimed. Eelnõu kohaselt on saastunud maatükil ja seda ümbritsevas saastumisohus vööndis keelatud rajada **uusi** viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimede paljundusmaterjali- ja tootmisistandikke. Sellekohane muudatus on tingitud asjaolust, et saastunud maatükil ja seda ümbritsevas saastumisohus vööndis on kahjustaja leviku risk suur ning uute taimede saastumise oht on väga suur. Samuti võib saastumisohus vööndis asuvate saastumiskahtlaste taimede puhul rakendada muid tõrjeabinõusid kui hävitamine ehk taimed, mis kasvavad saastumisohus vööndis ning on tunnistatud saastumiskahtlaseks, võivad jääda oma kasvukohale ning neid hoitakse järelevalve all seni, kuni lõpeb tõrjeabinõude rakendamise periood. Saastunud maatükil saastunud taimed peavad olema hävitatud. Eelnõu punktide 2 ja 4 kohaselt rakendatakse saastunud maatükil ja seda ümbritsevas 500 meetri laiuses saastumisohus vööndis tõrjeabinõusid vähemalt kahe aasta jooksul pärast viljapuu-bakterpõletikuga saastatuse tuvastamist, kuni viimasel tõrjeabinõude rakendamise aastal ei ole seal tuvastatud viljapuu-bakterpõletiku esinemist. Tõrjeabinõude rakendamise perioodi vähendamine kolmelt aastast kahele on tingitud asjaolust, et kehtivas määruses sätestatud kolmeaastane periood ei ole piisavalt põhjendatud ning samal ajal on see koormav nii tootjatele kui riigile. Samuti on kaheaastase tõrjeabinõude rakendamise perioodi kehtestamine tingitud EL-i kaitstavate piirkondade suhtes kehtivate põhimõtete muutumisest. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse ettepaneku (taimekahjustajate vastaste kaitsemeetmete kohta) kohaselt tühistatakse kaitstava piirkonna staatus juhul, kui rakendatud ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõud ei ole 24 kuu jooksul osutunud efektiivseks.

Eelnõu punktiga 3 muudetakse määruse § 12 lõiget 3, mis sätestas saastunud ja saastumiskahtlaste taimede paljundusmaterjalina kasutamise ning nende saastunud maatükilt väljaviimise keelu. Eelnõu kohaselt saab järelevalveasutuse otsuse alusel saastunud või saastumiskahtlaseid taimi või nende osi saastunud maatükilt ja seda ümbritsevast 500 meetri laiusest saastumisohus vööndist välja viia. Sellekohane muudatus on tingitud vajadusest hävitada taimed väljaspool saastunud maatüki ja saastumisohus vööndi piire. Eelmise aasta (2012) praktika näitas, et taimede hävitamine kohapeal ei ole võimalik, kuna taimede põletamine peaks toimuma katlamajas või kohas, kus põletamine on lubatud.

Tabel 1. Seletuskirjas kasutatud terminid

Termin	Seletus	Tõrjeabinõu
Saastunud taim	Taim, millele on levinud ohtlik taimekahjustaja ning mille järelevalveasutus on laboratoorsete analüüside alusel saastunuks tunnistanud.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Hävitatakse viivitamata. 2) Saastunud taimi või nende osi on keelatud: <ul style="list-style-type: none"> • viia väljapoole saastunud maatüki piire, v.a järelevalveasutuse määratud juhtudel; • turustada; • kasutada paljundusmaterjalina.
Saastumiskahtlane taim	<p>Saastumiskahtlaseks loetakse see taim, mille puhul ei ole laboratoorsete analüüside abil kindlaks tehtud viljapuu-bakterpõletiku esinemist, kuid mis on kasvanud saastunud taime kõrval või visuaalsete vaatlusandmete või muude asjakohaste andmete põhjal esinevad taimel viljapuu-bakterpõletiku sümptomid. Näiteks saab saastumiskahtlasteks taimedeks, mida võib hävitada, tunnistada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kõik selle partii taimed, millest on pärit saastunud taimed, kui tegu on konteinertaimedega; • viljapuu-bakterpõletiku visuaalsete sümptomitega selle partii taimed, millest on pärit saastunud taimed. <p>Samuti võib saastumiskahtlasteks taimedeks tunnistada kõik peremeestaimed, mis on kasvanud saastunud taimede kõrval (saastunud maatükil), kuid visuaalsel vaatlusel viljapuu-bakterpõletiku sümptomid puuduvad ning taimedest ei ole proovi võetud.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) Hävitatakse viivitamata või 2) Saastumiskahtlased taimed võivad jääda kasvukohale järelevalve alla seni, kuni lõpeb tõrjeabinõude rakendamise periood, vähemalt kaheks aastaks pärast viljapuu-bakterpõletikuga saastatuse tuvastamist, kuni vähemalt viimasel tõrjeabinõude rakendamise aastal ei ole seal tuvastatud viljapuu-bakterpõletiku esinemist. 3) Saastumiskahtlasi taimi ja nende osi on keelatud: <ul style="list-style-type: none"> • viia väljapoole saastunud maatüki ja saastumisohus võõndi piire, v.a järelevalveasutuse määratud juhtudel; • turustada; • kasutada paljundusmaterjalina.
Saastunud maatükk	Maa-ala, kus on kasvanud saastunud taim. Saastunud maatüki pindala ulatuse määrab järelevalveasutus lähtuvalt maatüki kasutamise eesmärgist ning kahjustaja leviku riskist. Üldistatult on saastunud maatükiks kogu puukool, viljapuuaed, eraaed, park või haljasala, kus saastunuks tunnistatud taimed kasvasid. See on ala, mis on loogiliselt piiritletud kas hoonestuse või hekiga, kus kahjustaja võib olla levinud inimtegevuse/liikumise tagajärjel, kus taimedele tehakse sarnasel viisil hooldustöid jne.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Saastunud maatükil on keelatud rajada uut peremeestaimede paljundusmaterjali- või tootmisistandikku vähemalt kahe aasta jooksul pärast viljapuu-bakterpõletikuga saastatuse tuvastamist, kuni vähemalt viimasel tõrjeabinõude rakendamise aastal ei ole seal tuvastatud viljapuu-bakterpõletiku esinemist. 2) Saastunud maatükilt on keelatud viia väljapoole peremeestaimi ja nende osi, välja arvatud järelevalveasutuse määratud juhtudel (näiteks hävitamine kohapeal ei ole võimalik). 3) Saastunud maatükil kasvanud peremeestaimi ja nende osi on

	Saastunud maatükil kasvavad taimed on saastunud (laboratoorse analüüsi alusel) ja saastumiskahtlased taimed.	<p>keelatud turustada ja kasutada paljundusmaterjalina vähemalt kahe aasta jooksul pärast viljapuu-bakterpõletikuga saastatuse tuvastamist, kuni vähemalt viimasel tõrjabinõude rakendamise aastal ei ole seal tuvastatud viljapuu-bakterpõletiku esinemist.</p> <p>4) Saastunud maatükil asuvaid mesilasperesid ei tohi viia väljapoole selle maatüki piire ajavahemikul 15. märtsist kuni 30. juunini. Muul ajal võib mesilasperesid väljapoole saastunud maatüki ja seda ümbritseva saastumisohus vööndi piire viia, kui enne seda on neid hoitud 48 tunni jooksul pimedas jahedas kohas karantiinis.</p>
Saastumisohus vöönd	Piiritletud ala, mis ümbritseb saastunud maatükki ning mille raadius kehtestatakse olenevalt kahjustaja bioloogiast (viljapuu-bakterpõletiku puhul on saastumisohus vööndi laius 500 m).	<p>1) Saastunud maatükki ümbritsevas 500 meetri laiuses saastumisohus vööndis on keelatud rajada uut viljapuu-bakterpõletiku peremeestaimede paljundusmaterjali- või tootmisstandikku vähemalt kahe aasta jooksul pärast viljapuu-bakterpõletikuga saastatuse tuvastamist, kuni vähemalt viimasel tõrjabinõude rakendamise aastal ei ole seal tuvastatud viljapuu-bakterpõletiku esinemist.</p> <p>2) Saastunud maatükki ümbritsevast 500 meetri laiusest saastumisohus vööndist on keelatud viia väljapoole peremeestaimi ja nende osi, välja arvatud järelevalveasutuse määratud juhtudel (näiteks hävitamine kohapeal ei ole võimalik).</p> <p>3) Saastumisohus vööndis asuvaid mesilasperesid ei tohi viia väljapoole vööndi piire ajavahemikul 15. märtsist kuni 30. juunini. Muul ajal võib mesilasperesid väljapoole saastunud maatüki ja seda ümbritseva saastumisohus vööndi piire viia, kui enne seda on neid hoitud 48 tunni jooksul pimedas jahedas kohas karantiinis.</p>
Üldnõuded		<p>1) Puhastatakse ja desinfitseeritakse saastunud taimede kogumisel ja hävitamisel kasutatud masin, seade ja muu töövahend.</p> <p>2) Puhastatakse ja desinfitseeritakse saastunud hoone või rajatis ja seal kasutatud seade.</p> <p>3) Hävitatakse saastunud taimedega või nende osadega kokku puutunud ühekordselt kasutatav pakkematerjal ning puhastatakse ja desinfitseeritakse korduvalt kasutatav pakkematerjal.</p>

III. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõus sätestatud viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõudega seotud tegevused ei ole vastuolus Euroopa Liidu õigusaktidega.

IV. Määruse mõjud

Määruse rakendamine tagab ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude nõuetekohase rakendamise. Samuti aitab erinevate tõrjeabinõuvõimaluste kehtestamine viljapuu-bakterpõletiku suhtes saastumiskahtluse esinemise korral vähendada põllumajandustootjale ohtliku taimekahjustaja puhangust tulenevaid majandusraskusi ning säilitada tootja konkurentsivõimet. Kui Eestis levivat kahjustajat ei suudeta kahe aasta jooksul tõrjeabinõude rakendamisega hävitada, siis jääb Eesti viljapuu-bakterpõletiku kaitstava piirkonna staatusest ilma. Eesti tootjatele põhjustab **viljapuu-bakterpõletiku** tõrjeabinõude rakendamine märkimisväärseid kulusi. 2012. aastal hävitati viljapuu-bakterpõletiku tõrjeabinõude rakendamisel 37 013 istikut ja 2741 viljapuud. 2013. aastal otsustas Vabariigi Valitsus eraldada ohtliku taimekahjustaja tõrjeabinõude rakendamise toetusena 663 439 eurot, mis on hävitatud taimede väärtus. Eelnõu määrusena kehtestamine võimaldab vähendada tõrjeabinõude rakendamise käigus hävitamisele kuuluvate taimede arvu. Seeläbi vähendatakse põllumajandustootjale ja riigile ohtliku taimekahjustaja puhangust tulenevat majanduslikku kahju. Kuna ohtliku taimekahjustaja puhangut on raske ennustada, võib kulude summa aastati varieeruda. Tõrjeabinõude tõhusa rakendamise korral ohtlik taimekahjustaja hävitatakse, hoitakse ära tema levik ja kohastumine Eestis ning taimekahjustaja põhjustatud kahjust põllumajandusettevõttele tulenev majanduslik kahju.

V. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne otseseid kulusid ega tulusid riigieelarvest.

VI. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

VII. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati arvamuse saamiseks Põllumajandusametile ja Aiandusliidule ning kooskõlastamiseks ministeeriumidele. Keskkonnaministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta ning teised ministeeriumid eelnõu kohta ettepanekuid ei esitanud, seega loetakse eelnõu Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement” § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Ants Noot

Kantsler